

AZ ÚT

Folyóirat a lelkipásztori és nevelői munka számára

Alapította:

XX. ÉVFOLYAM

RAVASZ LÁSZLÓ

1938. 3. SZÁM.

T A R T A L O M :

Az Ige Tükrében. Reménytelen feladat. (I. L.)

Prédikáció-vázlatok. (Deák Ferenc.)

Élet és Munka. Kálvin prédikációból.

A dialektika theologia ma. (Kiss Béla.)

A testi és lelki nevelés összhangja. (L. D.)

Élet- és munkarend. (László D.) **Utasítás.**
(Mózes András.)

Az egyházi ének az iskoláinkban.
(Kovács Lajos.)

Válaszok. Avallástanítás és a szülők.

A prédikáció-vázlatok és használatuk. (I. L.)

Folyóiratok Szemléje.

SZERKESZTIK ÉS KIADJÁK:
DR. IMRE LAJOS, DR. TAVASZY SÁNDOR

Felelős szerkesztő: DR. IMRE LAJOS
Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Cluj, Calea Marechal Foch 38. Ref. Theologia

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre . . . . . 120 Lei
Egyes szám ára . . . . . 12 Lei

Megjelent!

DR. IMRE LAJOS:

Megjelent!

Hivatás és élet.

Ez a nagy hittel és hivatással megírt, harminchat tanulmányt, prédikációt és előadást tartalmazó könyv nem hiányozhatik senkinek az asztaláról, aki a modern hitélet kérdéseivel foglalkozik, de egyben azoknak könyvtárából sem, akik vezérlő erőt akarnak meríteni maguknak az élet útvesztőjéhez.

Ára 150 Lei. A pénz előzetes beküldése mellett portómentesen küldi a Minerva Irodalmi és Nyomdai Műintézet Könyvosztálya, Cluj, Strada Baron L. Pop 5.

LÁSZLÓ DEZSŐ:

Az anyaszentegyház élete és szolgálata

A kb. 180 oldalas könyv tartalmazni fogja: 1. Theológiai alapvetés. 2. Az egyházzól. 3. Az egyház munkáiról (az igehirdetés, szeretetszolgálat, egyházi feyelmezés, egyházkormányzás, az egyház theológiai munkája). 4. Az egyház munkásairól. 5. A gyakorlati theológia alapkérdései. — Előfizetési ára az összeg előzetes beküldése esetén **90 Lei.** Utánvétellel sokkal drágább.

Az én valláskönyvem.

Református növendékek és a szórványokban élő hivek családi és magánhasználatára. Összeállította: Kovács Lajos ref. tanító.

Kagawa

a nagy japán keresztyén. Irta: Imre Lajos. **Ára 8 Lei.**

Moody Dwight

Mozaikok egy világmisszionárius életéből. Irta: Dr. Horváth Jenő.
Ára 6 Lei.

Megrendelhetők az „Ifjú” kiadóhivatalában, Cluj, Ref. Theologia.

A „Siculia” Kereskedelmi Részvénytársaság (Cluj, Str. Mărechal Foch 43) a székelyszövetek, házivízsznek elárúsításán, valamint a saját üzemében előállított és nagy elterjedtségnek örvendő, aranyéremmel több ízben kitüntetett praktikus és olcsón beszerezhető „Record” gyümölcs stb. permetezőgépek forgalomba hozásán kívül, üzletkörét kiterjesztette az összes romániai ásványi és földtermékek, fa és faszén stb. stb. vételére és eladására is. A népművészeti cikkek eladását jövőre a Pitvarral közösen fogják eszközölni.

Tehát, akinek ásványi termékei stb. várnak eladásra, vagy ilyen ügyekben felvilágosításra van szüksége, avagy permetezőgépet akar vásárolni, az forduljon a „Siculia”-hoz, viszont népművészeti cikkek (varrottas, hímzés, faragások és egyéb kézműárúk stb.) dolgában a Pitvar háziipari és népművészeti termelő, beszerző és értékesítő szövetkezet (Cluj, Str. Iuliu Maniu 3) keresse fel.

Lapunk olvasói részére, vagy bármely egyházi szervezet (Férfiavagy Nőszövetség, Vasárnapi iskola stb) részére — amennyiben a „Siculia”-tól rendelik meg a szükséges permetezőgépet — lapunkra való hivatkozással, a vételárból 10 százalékot ad.

Reménytelen feladat.

II. Móz. 3 : 19.

Van olyan eset, hogy reménytelennek látjuk a feladatot, amely előttünk áll azért, mert gyengének érezzük magunkat hozzá. Nem tudunk megküzdeni az akadályokkal, amelyek az előtt állanak, hogy Isten népét pásztoroljuk. Belefáradtunk a küzdelembe, vagy előre érezzük gyöngeségünket, mint Mozes ebben a történetben. Hogyan lehetnénk képesek mi arra, hogy Isten népét, amely megszerette a bűnt, hozzászokott annak gyönyörúségeihez, elvesztette ellenállását vele szemben, úgy tudjuk megszólítani, hogy az hallgasson a szavunkra. A feladat, amely előttünk áll, reménytelen, mert gyöngék vagyunk hozzá.

Azután reménytelennek láthatjuk a munkát azért, mert elbírhatatlan külső akadályok állanak előtte. A bűn hatalma olyan erős, cselvetései olyan finomak, annyira fogja és tartja a lelkeket, hogy lehetetlen felvenni a küzdelmet. Mikor hivatásunk nagyságán gondolkozunk, sokszor érezzük, hogy olyan világban kell nekünk szolgálni Istent és hirdetni a népnek az Ő akaratát, amelyben sem a nép, sem a külső körülmények részéről semmi segítségre nem számíthatunk, hogy a feladat reménytelen.

De itt egy mindeniknél súlyosabb dologról van szó. Itt nem a küldött gyöngesége, nem a külső akadályok teszik a feladatot nehezzé, hanem maga Isten, aki előre tudja, hogy próbálkozásunk nem járhat sikerrel. „Én pedig tudom, — szól Isten — hogy az egyiptomi király nem engedi meg néktek, hogy elmenjete, még erőhatalomra sem.” Semmi erő, semmi biztatás nem használ, sem külső, sem belső erő nem elégséges : a bűn, amely fogságban tart és lekötözi a lelkeket, nem enged. A megbízás, amire Mózes küldetett, nemcsak emberi szemmel, nemcsak a kishitűség, a kétség, a magunk erőmérlegelése után látszik reménytelennek, hanem az már eleve, mikor adatott. Olyan feladatra kell neki vállalkoznia, amelyről eleve meg van mondva, hogy az neki nem sikerülhet, Isten nem is akarja, hogy sikerüljön.

Érthetetlen intézkedése Istennek, de olyan, amelyet napról-napra tapasztalunk a saját munkánk körében. Ugy küldettünk e világba, mint követei egy lehetetlen, kilátástalan feladatnak. Ki tudna csak egyetlen lelkét is megszabadítani a bűn hatalmából? Ki tehetné meg közülünk, hogy egyetlen lélek számára is, Isten szava valósággá váljék? Ki adhat erőt az igehirdetésnek, a lelkek ébresztésére szolgáló munkának, mikor ezek a lelkek egész mé-

lyükben ellenkeznek Isten akaratával? Nem úgy van-e, hogy mind reménytelenebb a munka és kilátástalanabb annak eredménye? Miért van ez? Mi célja van ezzel Istennek?

De Mózesnek nincs ideje ezen töprengeni. Neki mennie kell, várja a küldetés. A többit Istenre kell bízni. Így figyelmeztet minket Isten minden napon a munka reménytelenségére, amit végzünk. Nekünk semmink sincs, amiben bizzunk. Semmi erőnk, semmi képességünk. És velünk szemben Isten szava: én tudom, hogy ez a munka nem fog sikerülni. És mégis menni kell, szólni kell, bizonyosságot kell tenni, küzdeni kell, imádkozni kell a lelkekért körülöttünk.

És akkor egyszerre meglátjuk, mit akar Isten azzal, hogy reménytelen feladatra küld bennünket. Először azt akarja, hogy kiábránduljunk magunkból teljesen és vigasztalanul. Hogy meglássuk, itt nem valami emberi dologról van szó, amit elvégzünk, könnyen, nyugodtan, szépen, hanem valami olyanról, ami elviselhetetlenül nehéz. Nem az nehéz benne, hogy akadálya van, nem az, hogy mi erőtlenek vagyunk hozzá, hanem az nehéz benne, hogy az egyetlen akadályt: a bűn akadályát hordozza magában. Azután meglátjuk, hogy a maga munkája felett Isten uralkodik. Lehet, hogy most még nem akarja, hogy az győzzön a mi kezünkben, még megengedi, hogy hátráltassák, ellene álljanak. Hogy mikorra akarja a győzelmet, nem tudhatjuk s azt sem, hogy velünk-e vagy mással? De nekünk nincs mit tenni, csak végezni a feladatot, amit adott. Végül megmutatja, hogy ezen a világon az ő munkája emberi szemmel nézve, mindig reménytelen. Ő tudja, hogy sikerek nem kecsegtetnek. Ő tudja, hogy emberi akarat és gőg áll ellene. De ő tudja, hogy ezt meddig akarja megengedni. De éppen ez teszi ezt a munkát igazán nagygyá, felségessé, hogy emberileg reménytelen. A reménytelen emberiségből, a tehetetlen lelkekből akar magának népet teremteni, amit csak ő vezet s amely csak neki engedelmeskedik. A reménytelen jelent és kilátástalan jövőt töri át a Krisztus, akiben megvilágosodik Isten csodás bölcsessége, amely bűn alá rekesztett, hogy mindeneken könyörüljön. Krisztusban válik a reménytelen feladat bizonyos megbizássá, a kilátástalan munka boldog szolgálattá, amelynek a végét nem látjuk, de tudjuk, hogy az a kegyelem munkája. Krisztusban válik a bűn rabságában tehetetlenül élő nép Isten népévé, amelyet hatalmas kézzel és kinyújtott karral vezet ki a maga dicsőséges országába.

I. L.

Prédikációvázlatok.

Földi és mennyei királyság.

Lukács XX. 20—25. versek.

Ez a kérdés: Szabad-é nekünk adót fizetnünk a császárnak, vagy nem? — reáviláglt azokra a hamis képzelekre, melyeket az irástudók a földi és mennyei királyságról alkottak. Ők a mennyei királyságot zsidó földi királyság képében tudták csak elképzelni. Hű polgárát csak úgy, mint lázítót a leigázó, nem zsidó földi császár fej-adója ellen. A kérdés ellentétet tételez fel a két királysághoz való tartozásból folyó kötelességek között. Alapja az a zűrzavar, mely a messiási országlás felfogásában uralkodó volt s célja a Jézus törbecsalása. Erre a kérdésre csak olyan feleletet várhattak, melyért vádolni lehet Jézust vagy a császár, vagy a rajongó nép előtt.

Jézus a kérdésre úgy válaszol, hogy reámutat a mennyei királysághoz való tartozásra s az abból folyó kötelességek teljesítésére is.

1. A kérdezők. Dicsérik, hogy elveszíthessék. „Helyesen beszélés és tanítasz”, — hadd érezze népével szemben az elkötelezettséget a feleletre. „Személyt nem válogatsz” — hadd foglaljon állást bátran a hatalomtól vagy a néptől való félelem nélkül. „Istennek útját igazán tanítod” — figyelmeztetik arra, hogy az ő élete útjának érdekét félretéve, egyedül csak az Isten útját mutassa. Dicsérik hamis ajakkal. De Isten hamis ajkakát is fel tud használni arra, hadd szólják, milyen életet és szolgálatot vár Isten az övéitől. S Isten most ezt nekünk is megmutatja. S hogy ezek a kérdezők hamis ajakkal mondták el mindezt, az csak még jobban kiemeli és hangsúlyozza, hogy Jézus mennyire komolyan vette mindezt, amit űk Isten dolgairól mondtak. Mennyire más volt ő, amikor ostromozta, hogy megmenthesse azokat, akik őt dicsérték, hogy elveszíthessék. A kérdezők és Jézus: a hazugság és igazság világa áll itt szemben egymással.

2. A kérdés szembeállítja a polgári és vallási kötelességeket s mint egy kelepce, úgy van felállítva, hogy Jézus a feleletnél vagy a földi, vagy a mennyei királyság ellen vétsen. A Sátán ma is így akarja megtéveszteni az Isten gyermekeit. Mennyi zűrzavar van a kötelességek felfogásában és értelmezésében. Ebben a tekintetben a mai ember is nehéz feladat előtt áll. Mily sokszor nem tudja, mit kellene csinálni, kinek engedelmesskedni, merre fordulni.

Ezt csak az Isten gyermekei tudják, akik Isten lelkétől vezetettek. Isten lelke a Krisztus országába való tartozás egyetlen nagy törvényével egységbe vonja a parancsolatokat s aki ennek engedelmeskedik, az a földi és mennyei királysághoz való tartozásban s az abból folyó kötelességek teljesítésében is a keresztyén életfolytatás áldott lehetőségeit látja.

3. A felelet. Az adópénz a császáré. A császár verette, az ő képe és felírása van rajta. Ugy utal a pénz ezzel a felírással a földi királyságra s az abból folyó polgári kötelességekre, mint ahogy utal az emberi lélek, melyre az Isten képe van verve s az Isten felírása bevésve, a mennyei királyságra s az abból folyó kötelességekre. A polgári és vallási kötelességek nem zárják ki egymást, nem is pótolhatják egymást. Mind a kettő az Isten akarátán nyugszik s mindkettőnek az Isten mértéke alatt állva kell eleget tenni. Aki nem tagja a mennyei királyságnak, annak hazafisága üres beszéd, amire nem lehet királyságot alapítani. Isten gyermekei voltak mindig a legmegbízhatóbb erősségei a földi királyságoknak is. Azok tudják, kinek mivel tartoznak s míg hűséggel megadják a császárnak, ami a császáré, nem feledkeznek meg arról, hogy megadják Istennek, amivel neki tartoznak, megváltott életük boldog hálaadását Istennek tetsző élet áldott gyümölcsozésében.

A király.

Lukács XX. 41—44.

A zsidók a Krisztust úgy várták, hogy az a Dávid fia lesz. A messiási birodalom így nem más, mint új fényvel való felragyogása a Dávid királyságának. Királyt vártak, földi országlásra. Jézus itt az ó-testamentum bizonyosságával mutat reá arra, hogy a Krisztus Dávidnak nem a fia, hanem Ura. Tehát Krisztus nem öröklöi a Dávid trónját, hanem Dávid trónja csak előkészítője és szolgálója volt a Krisztus királyságának, aki égnek, földnek, az egész üdvéletnek az Ura.

1. A zsidók a Dávid *fiát* várták. Amikor virágvasárnap felszakadt ajkukról a kiáltás: „Áldott a Király . . .” — ők már teljesen fel voltak készülve az üdvéletre, csak a Királyt várták, hogy bevezesse őket abba. Egészen a küszöbíg vezette őket a törvény. Mennyi imádság, tusakodás, gyötrődés. Már csak az ajtón kellett belépniük. De itt elakadtak. Az utolsó lépést nem tudták megtenni. Jézus hiába mondta: „Én vagyok az ajtó.” Elszűkítette látásukat a messiási birodalom ó-testamentumi felfogása. Csak a Dávid trónját látták, csak a Dávid népét s a Krisztust is csak úgy, mint ennek a trónnak és ennek a népnek a szolgáját: a Dávid fiát. Egyeseknek és népeknek az életét hogy megrontja az üdvéletnek ez a rossz felfogása. Egyéni és csoport érdekek, nemzeti törekvések, még ha az Isten akarata szerint valók is, sohasem szűkíthetik el és sajátíthatják ki Isten egyetemesen kiáradó kegyelmét csak a maguk érdekei szolgálatára.

2. Jézus Dávidnak *Ura*. Királyi széke nem a Dávid trónja.

○ a maga királyi székébe ül s Dávid trónja, mint minden más csak arra való, hogy szolgálja az Ő királyságát. Az Ő népe nem a Dávid népe. „Más juhaim is vannak nékem, amelyek nem ebből az akolból valók.“ Ő nem egy népnek a megváltója. Nem azért van, hogy a te egyéni vagy nemzeti életed kérdéseit más érdekekkel szemben diadalra vigye. Ő nem fia, hanem Ura minden népnek. Ezt ma is kevesen látják. Jellemző némely német theologusnak erőlködése annak bebizonyítására, hogy Jézus árja származású. Annak a kívánságnak akar ez szolgálni, hogy Jézus legyen a fia a nemzeti törekvéseknek. Meg kell látni, hogy Jézus az árja népnek is Ura és nem fia.

3. S hogy vagyunk mi ezzel a kérdéssel? Mi nekünk a Krisztus? Miért jön? Mit várunk mi tőle? Valami földit, valami végest? Azt, hogy fia legyen a mi törekvéseinknek vagy Ura legyen a mi életünknek, üdvösségünknek? Király Ő! Kezében van az életed, az üdvösséged. Áldott a Király, aki jő az Urnak nevében!

Akikért meghalt.

(Nagypénteken.)

Lukács XXIII. 26–31

Jézus az őt sirató asszonyokhoz intézett szavaival a bűn rettenetes világára mutat rá. Amikor siratják őt, hogy szenvednie kell, nem gondol magára, szenvedésére, csak azt látja, amiért szenvednie kell: a bűnt a maga rettenetes valóságában. A népre néz és Jeruzsálemre s látja a bűn világát. Ti magatokon sirjatok és a ti magzataitokon. De ugyanakkor szenvedése céljára tekint s megy meghalni értük, mert a Golgothán a kegyelem fényét látja felragyogni a bűnös világ felett. Keresztje, melyen szenved nagypénteken, a bűn és kegyelem világára mutat reá.

1. A bűn világa rettenetes. Ott vannak körülötte azok, akik haraggal, bosszúvágygal, vagy közönnyel nézik a szenvedését. Mennyi önzés, mennyi bűn. Hol van itt a hűség, a szeretet, az igazság mellett való kitartás? Péter sincs itt a közelben, aki úgy fogadkozott nemrég. Simon Péter! S egy másik Simonnak, a cirénébelinek a vállára teszik a keresztet. Ez a Simon eddig még nem fogadkozott, nem is kiáltott feszítsemeg-et, a mezőről jött s mégis köze van a Jézus keresztjéhez. Mert ember volt, a bűn világához tartozott, mint mi. A Jézus környezete ma is ilyen bűnös környezet.

Az asszonyok siratják Jézust. Pedig nem ez a sirásnak igazi napja. Csak egy ártatlant feszítenek meg, kívágnak egy zöldelő fát. Akkor kell majd sirni, ha az Úr haragjának nagy és rettenetes napja eljő, az ítélet napja, amikor az egyetemes bűn annyira nyilvánvaló lesz, hogy senki sem menekül meg. Milyen világ az, amelyben boldogok a meddők s amelyben jobb a halál, mint az élet. Ez az ember világa. Ebben a világban a zöldelő fát kívágnák, de jaj a száraz fáknak, ki szabadítja meg őket az ítélet fejszéjétől?

2. A kegyelem fája : a kereszt szabadít meg. Ez a zöldelő fa, amelybe beoltatik a többi száraz. Így menekül meg az Isten haragja napjától. A golgothai kereszt csak addig sötét és komor, amíg kivágott fának nézzük, mely bűneinkre emlékeztet s komoran kiáltja felénk: miattad! A kegyelem zöldelő fája élő, zöld, termő fa. Nem kivágott. Sőt a világ középpontjába ültette Isten, hogy mindenkinek élő fájává legyen s hirdesse Isten kegyelmét: éretted!

Mi lenne velünk bűnösökkel, ha a Jézus keresztje csak az ember bűnének rettenetes valóságát mutatná meg, de nem mutatna rá a kegyelem valóságára? Akkor lenne igazán sötét, komor kereszt. Áldott legyen az Isten, hogy nem így van.

Nem kell siratnunk magunkat és magzatainkat. Jézus megszabadított ettől. Csak bűneinket kell elsiratnunk s bűnös életünket hittel kell letennünk a Jézus keresztje alá.

Akikért feltámadott.

Luk. XXIV. 1 12-

A kételkedők azt állítják, hogy a Jézus feltámadása csak a tanítványok rajongó szeretetének a képzelődése volt. Pedig azok nem képzelődtek, még csak nem is hittek. Hiszen legkedvesebb hivei döbbenek meg legjobban az üres sir előtt és senki sem kételkedett jobban, mint a tanítványok, mikor hírtül vették a Jézus feltámadását. A kegyes asszonyokban és tanítványokban minden emberi gyarlóság megvolt a kételkedésre. Magának a feltámadott Jézusnak kellett szólania és bizonyosságot tennie arról, hogy ő él. Az üres sirnál az angyal szava által maga a feltámadott Jézus szól és győzi le övéinek hitetlenségét.

1. A kegyes asszonyok kimennek a sirhoz, hogy elvégezzék az utolsó szolgálatot. Életében is szolgálták, most a halott Jézusnak akarnak szolgálni. Nem is gondolnak arra, hogy nemsokára találkozniuk kell az élő Jézussal. Ezért döbbennek meg az üres sir előtt. Ma ki készült el arra, hogy az élő Jézussal kell találkoznia?

A tanítványok nem hisznek, pedig több asszony állítja szavahihetőek, fel is sorolja őket az evangélista, ezeknek bizonyágtételét el kellene fogadniuk, ha csak egy kis remény is lett volna a lelkükben, hogy Jézus fel fog támadni. Milyen sötét kétség-esés, milyen nagy hitelenség! Csak Péter fut a sirhoz és ő is csodálkozik a dolgon. Azóta is sokan csodálkoznak minden húsvét reggelén, amikor hirdetjük a Jézus feltámadását. Csodálkoznak azon, hogy ilyen dolgot lehet hinni és hirdetni. A kételkedők és hitetlenek emberi mértékkel mérnek. Milyen kevés az, ami az emberi tudás és erő lehetőségeinek a határán belül van.

2. A halott Jézust kereső kételkedők számára maga az élő Jézus szólal meg az angyalok szava által az üres sirnál. Emlékezteti őket, régen megmondotta: szükség az ember fiának átadatni a bűnös emberek kezébe, hogy magára vegye azok bűnét. De szükség feltámadnia is, hogy a halált legyőzze.

Szükség. Amig ezt meg nem értjük, addig mi is csak kételkedéssel állunk a Jézus üres sirja mellett. Szükség, Miért? Mert az ember bűnbe merült s olyan világgá tette a világot, melyben meg kell halnia az igaznak. Szükség, mert az ember romlott. De szükség azért is, hogy ne legyen romlott, hogy megváltozzon és éljen. Istennek ezt a szent akaratát kell meglátnunk a Krisztus feltámadásában. Ez szükséges volt és értem volt szükséges, hogy a bűn és halál felett való győzedelmes élet erejével a kezébe vegye és megtartsa az én életemet az Isten világa számára.

A Krisztus feltámadása életet adott nekünk. Mit ért ma az ember élet alatt? Miért más az, amit Krisztus adott? Milyen élet ez, mit ad és mire kötelez? Nem csodálkozni kell és nem kételkedni, hanem hinni és engedelmeskedni.

Krisztus győzelme.

I. Kor. XV. 20—28.

Itt arról van szó, hogy a Krisztus feltámadása nem befejező része az Isten üdv munkájának. Ezzel csak zsengeje lett a halálból való feltámadásnak. Utána jönnek az övéi. Azután győzelmes serege élén eltöröl minden hatalmat és erőt, leveri minden ellenségét, megszünteti a halált s az élet győzelmes harsonája zeng, amikor a meghódított világot az ő dicsőségének koronájával együtt oda teszi az Isten királyi széke elé. Azért támadott fel, hogy Isten akaratát az utolsó győzelemig véghezvigye, hogy Isten uralmát megvalósítsa, hogy Isten legyen minden mindenkben.

1. A 20—22. versekben arra akar reávilágítani az apostol, hogy Krisztus helyettünk fizetett, a mi bűnünknek zsoldját, a halált vette el. A bűn azért olyan rettenetes ellenség s a halál azért olyan félelmetes, mert nem tartozik hozzá az ember igazi világához. A halál csak bejött az életbe az Ádám engedetlensége által. Ember által lett a halál s Krisztus azért támadott fel, hogy ember által legyen a halottak feltámadása is.

Krisztus csak zsenge a feltámadásban. Ő az első, aki átalment a halálból az életre s feltámadása áldott ajtaja a mi bemenetelünknek. Utána jövünk mi, akik hisszük, hogy az övéi vagyunk. A halál nem töröltetett el s nekünk minden percben készen kell lennünk arra, hogy itt kell hagyni mindent. De a halál hatalma már elvétetett s felettünk hatalma már csak annak van, aki legyőzte a halált. A halál nem uralkodik rajtunk, mi a Krisztuséi vagyunk.

A Krisztus feltámadása által mi életet kapunk. Hogy vágyik az ember az életre! Minden megmozdulásunk élniakarást árul el. Pedig az, amit mi életnek tartunk, a legtöbb esetben csak halál. Mit tart az ember ma életnek? Mit gyűjt? Mibe helyezi erejét? Szánalmas dolog! Ez nem az igazi élet. Nem azért, mert nehéz, hanem azért, mert céltalan. Az igazi élet nem könnyebb, vagy nem jobbmodú, hanem *más* élet. Sok kemény harc van benne, de

ezeket a harcokat érdemes megharcolni, mert a valóság világa, az örökélet a harcok vége.

2. Mennyi kétség és félelem szorongatja mégis a szívünket. Hisszük, hogy életet kaptunk s mégis félünk a haláltól s az élet vereségétől. Pedig az Ige világosan mondja, hogy Jézus Krisztus teljes győzelmet vesz. Eltöröl minden hatalmat és erőt s utoljára a halált is eltörli. Ilyen ígéret mellett szabad-e félni az övéinek? Szabad-e kételkedni és mérlegelni, mikor minden az ő lábai előtt van?

Jézus átveszi a teljes uralmat s a meghódított világot leteszi annak királyi széke elé, aki neki mindeneket alávetett. Ez a célja mindennek: Isten uralma a Krisztus által. Erre van teremtve a mi életünk is. Itt a földön kicsiny és gyarló, soha nem teljes és tökéletes, mindig hiányzik belőle valami: az, amit várunk. De reménységgel és türelemmel várjuk az Isten uralmát a Krisztus által. Ez különbözteti meg övéit a hitetlenektől, hogy várják a Krisztus megjelenését, mikor Isten dicsőségének királyi széke elé terjeszti az egész megdicsőült világot.

Akkor legyen ott az én életem is és mindazok élete, akikét számonkéri tőlem.

Dedk Ferenc.

Kálvin prédikációból.

Azért hív fel minket arra és követeli tőlünk, hogy egymáshoz alkalmazkodjunk, mert a mi Urunk közösséget létesített közöttünk, úgy, hogy senki sem lehet közülünk megelégedett és elégséges önmagában. Akármilyen ügyes legyen is valaki, nem élhet ezen a világon felebarátja segítsége nélkül. Egy földmives, bármilyen ügyes legyen is, megszerezhetné magának azt, amivel az életét fentartja, ha nem volna egyébre szüksége, mint az ételre és italra. De ha világosságra van szüksége éjjel, hol vegyen gyertyát? Ha egy pár csizmára van szüksége, el tudja-e magának azt készíteni? Ha ruha kell neki, lehuzhatja-e egy borju vagy juh bőrét s ruházkodhatik-e azzal? Mert ennél tovább nem viheti. Ha tehát megnézzük a magunk helyzetét és állapotát, azt is látjuk, hogy senki sem nélkülözheti a mások segítségét és támogatását, sokkal inkább kölcsönös cserére van szükség s arra, hogy mindenki a maga helyén szolgálatot végezzen és a közös életet előmozdítsa. És a leggazdagabbak, a legtekintélyesebbek, a legelőkelőbbek azok, akiknek leginkább szükségük van a mások segítségére . . . És mivel így van, mindenki barátságos és emberséges kell, hogy legyen felebarátai iránt . . . Még a kisgyermekek is tanítást adnak nekünk ebben a dologban, ha együtt leülnek enni, mindegyik odahozza a maga darab kenyerét s így együtt költik el. És ha most látjuk, hogyan teremtette Isten az embert arra, hogy egymással közösségben legyünk, hogy senki a maga tehetségével ne kérkedjék, hogy inkább minden vagyonunkat az egyetemes szolgálatába állítsuk, — ha ezt látjuk, nem ennek is egy közösségbe kell-e minket összekapcsolnia?

Isten rendjéről. (I. Kor. 11 : 11—16.) 1555.

Mi azért vagyunk ideállítva, hogy Isten jóságának, igazságosságának, erejének és végtelen bölcsességének tanúi legyünk. Isten értelmet adott, hogy megérthessük a dolgokat, amelyek körülöttünk a magasságban és mélységben vannak, képességet adott a beszédre, hogy azt hirdessük, hogy arról bizonyosságot tegyünk az emberek előtt. Mindenki köteles erről a felebarátjának beszélni, hogy mindenki indítást kapjon arra, hogy Istenhez menjen, aki előttünk ilyen csodálatos gazdagságot árasztott ki. A nap és a többi termények nem képesek hangot adni, amit mi meghallhatnánk, értelmük sincs, hogy felfoghatnák, mit helyezett el beléjük Isten. De a mi szemeink előtt olyanok ezek, mint egy énekeskönyv, amelyből látni lehet a hangjegyeket és le lehet énekelni azokat, a könyv maga néma, nem ért a zene művészetéhez, de mi felhasználhatjuk arra, hogy énekeljünk belőle, ismerjük benne a betűket és hangjegyeket s énekelni tudjuk belőle Isten dicsőségét.

Isten dicsérete. (Zsolt. 148.) 1554-ből.

A dialektika theologia ma.

Ezek után Barth véleményét Brunnerrel szemben a következőkben szövezi le:

1. Az imago-fannal kapcsolatban helyes Brunner azon állítása, hogy a személyi lét quodja a bűneset után sem töröltetik el. Az ember az eset után is ember marad és nem lesz teknősbékává. De jelent ez valamit? Ha egy fuldoklót egy jó uszó kiment a vízből, dicsekedhetik az „Errettungsmächtigkeit“-tal azon az alapon, hogy ő ember és nem ólomgolyó és tett néhány mozdulatot a megmenekülésére? Helyes Brunner állítása az ember felelőségéről, de lehet ennél egy lépéssel is tovább menni? Lehet theologia naturalist csinálni és az embernek természetes megismerőképességével az Isten segítségére sietni? Mi köze ennek a sola fide elvhez?

2. Az általános kijelentéssel kapcsolatban valóban igaz, hogy úgy a természetben, mint Krisztusban van Istennek *egy azon* kijelentése, de ennél egy lépéssel sem mehetünk tovább, különben okvetlenül a skolaszticizmus hálójába kerülünk, mint Brunner. Mert ha Brunnerrel valljuk, hogy valódi Istenismeret Krisztuson kívül is lehetséges, még ha olyan kis mértékben is, akkor Krisztus csupán *kiegészítő*, második fokozat! Viszont az esetben hogy meri Brunner azt állítani, hogy az imago Dei materiális értelemben elveszett? És hogy meri állítani, hogy számunkra egyedül az Irás mérvadó, ha más-honnan is lehet Istenismeretet szerezni? Hogy egyeztethető össze ez a brunneri tézis a sola scriptura igazságával?

3. Milyen alapon beszél Brunner egy külön „megtartó kegyelemről“? Az, hogy Isten a teremtés óta megtart, gondoz, nem a Krisztuskegyelem következménye? Ami az Irásban a megtartó kegyelemről szól, nincs összefüggésben Krisztussal? Ezen az alapon Brunner akárhány kegyelemről is beszélhet! Viszont ez esetben mit jelent a sola gratia igazsága?

4. Ha a házasság vagy állam igényt tart „teremtési rend“ elnevezésre, miért ne tarthatnának igényt ugyanerre a fizikai, kémiai, biológiai törvények is? És vajon ki, vagy mi emeli ezeket a történeti-társadalmi életényezőket kötelező, egyetemes érvényű kötelezőséggé, mint amilyen egy isteni rend kell legyen? Az ösztön? Az értelem? És milyen mérték alapján meri Brunner e rendek hierarchiáját felállítani (magasabb: házasság, alacsonyabb: állam)? És ha mindjárt volna is ilyen kritérium, hogy gondolja Brunner, hogy e rendekben fennálló isteni követelményt a természeti ember, ha csak valamennyire is, meg tudja valósítani? Az ösztön, az értelem segítségével? Ha az ember teljesen bűnös, hogy képes Isten törvényeit csak „valamennyire is“ megtartani? Hol van itt az imago formai és tartalmi megkülönböztetése? Brunner tana nem azt jelenti, hogy ő az imago tartalmi képességeit is elismeri? Ennek meg mi köze a sola gratia tanához?

5. A kapcsolópontok tana egészen hamis. Az igaz, hogy az ember ember és nem macska, hanem felelős lény. De ebből nem következik az, hogy a kegyelemnek „kapcsolópontokhoz“ kellene alkalmazkodnia. Ha valaki meghallja az Isten megszólítását, az nem a kapcsolópontok következménye, hanem annak, hogy Isten *megteremt* rá az előfeltételeket.

6. Az új teremtést illetőleg kétségtelen, hogy a személy személy marad, de a formai személyazonosságnak semmi jelentősége nincs. Az újjá-teremtés ténye nem hasonlítható ahhoz, mint amikor az ember egy meglévő romlott autót kireparál, mert az gyökeres isteni reparáció, mely az ember reparálhatóságát egyáltalán nem előfeltételezi. Az új teremtés egy tiszta isteni csoda, mely nem folytatólagosan, fejlődésszerűen megy végbe, hanem ugrás-szerűen (diszkontinuitás) és emellett a csoda mellett az ember formai meg-szólíthatósága egyáltalán nem szerepelhet számbajöhető tényezőként.

Ezekből látszik, hogy Brunner vállalkozása: evangéliumi teológiát természetivel koordinálni, képtelenség. A konfliktusok szakadatlan előbukkanak, amin azután vagy úgy lehet csak segíteni, mint Brunner, hogy mindenütt a természeti teológia javára dönt és ez esetben egyre jobban elszakad az igazi teológiától, vagy a teológia javára és ez esetben nincs szükség természetesi teológiára.

Epen ezért a mai theologus nemzedéknek nem az a feladata, hogy a természeti teológiához visszatérjen, hanem, hogy az igazi teológia útját találja meg és a természetesi teológiától egyre jobban távolodjon.

Brunnernek a Barth ellen intézett támadása egészében véve sikertelennek mondható. Olyan veszedelmes mértékben elkanyarodott Brunner a teológia igazi útjától, annyira az „emberi“ közé tévedt, hogy mondanivalóját sok helyen maga is kénytelen volt helyreigazítani. Mindazonáltal sok igazságra is figyelmeztet és ma ott áll a protestáns teologia frontján a harc ügy református, mint evangélikus oldalon. És hogy mennyiben van igaza Brunnernek vagy Barthnak? — igen érdekes megfigyelni, hogy Barth és Brunner hatása milyen ellentétes frontokat tudott teremteni mindkét nagy protestáns felékezetben belül (a reformátusoknál a barthianusok és — holland teologia, az evangélikusoknál: Althaus, Elert az egyik oldalon — Dehn, Schlink a másik oldalon stb. Ez azonban kívül esik az ismertetés keretén.)

A Brunner—Barth vita hevében hirtelen egy másik támadás következett be. Gogarten, az egyházpolitikai szereplése miatt meglehetősen népszerűtlen lett theologus egy, a Brunnerét sulyban felülmúló, rendkívül nehéz stílusban, de gyönyörűen megírt megdöbbentő könyvet bocsátott ki a Barth teológiája ellen.¹ Érdekes, hogy a teológiai világ ezt a művet valósággal agyonhallgatta.

A bevezetésben kifejti Gogarten, hogy miért nem volt lehetséges számára a Barthtal való együttműködés? Barth kezdettől fogva és egyre kizárólagosabban csak speciális teológiai kérdésekkel foglalkozott. „Mich nahm dagegen die Auseinandersetzung mit den Moderne in Anspruch. Mit dem an Luther geschärften Blick für das Eigentümliche des christlichen Glaubens habe ich nach den letzten Voraussetzungen des modernen Denkens gefragt und nach seinem Recht, sich offen oder heimlich zum Meister des christlichen Glaubens zu machen. Das führte mich immer tiefer in die grossen politisch-ethischen Fragen, die die Gegenwart bewegten und die zu konkreten Entscheidungen zwangen. Von diesem ganz auf die Gegenwart bezogenen Denken aus sah ich bei Karl Barth die Gefahr einer zeitlosen, sich selbst genügenden Theologie drohen, die trotz aller Betonung ihrer Kirchlichkeit doch die Beziehung zu dem kirchlichen Leben verlor...“² Az első fejezetben azután részletesen is kifejti véleményét.

Az egyházi Ige hirdetés nem légüres térben történik, hanem emberek között, akiknek meghatározott történeti életük van, azaz, akik az élet értékeihez belsőleg, lelkiismeretük által kötve vannak. Történeti élet ilyen kötöttség nélkül nem képzelhető el. Ha ilyen kötöttség nem volna, a világban nem lenne rend, hanem összevisszeság, felbomlás. Ezt a kötöttséget Barth is elismerte és hangsúlyozta. „Solche menschliche Motivation ist das Medium, über das man sich so wenig erheben kann, wie man seinen Schatten los wird, über das man sich aber auch nicht erheben wollen soll, weil eben dieses Medium der Ort ist, wo wir den göttlichen Auftrag zu erwarten haben“ — mondja dogmatikájában (91 s köv. old.) A kérdés most az, hogy mivel az Ige hirdetés „menschliche Rede von Gott“, milyen viszonyban áll az emberi tényező az istenivel? Az világos, hogy az Ige hirdetés nem történhetik az emberi faktor (történeti kötöttség) tekintetbevétele nélkül, de az nagy kérdés, hogy mekkora szerep kell az Ige hirdetésben e tényezőnek? Ha nem vesszük kellő módon figyelembe, az Ige hirdetés absztrakt sémává, légüres térben mozgóvá válik, ha pedig kellenél nagyobb szerephez jut, a Kijelentés érvényesülésének rovására fog menni.

Ismeretes, hogy Barth kezdettől fogva szenvedélyes harcot folytatott

¹ Gogarten: Gericht oder Skepsis? Eine Streitschrift gegen Karl Barth. Diederichs-Verlag. 1937. 2. Auflage. 157 old. 2.85 Mk.

² Gogarten: Gericht oder Skepsis? 8. old.

a Kijelentés teljes szuverénitása és minden emberi tettel szembeni szabadsága érdekében. (Modern protestantizmus, a katolicizmus analogia entis tana ellen!) A modern protestantizmus ellen azért, mert teológiájában a Kijelentés biblikus reformátori értelmezését meghamisította. Ez a hamis tan: ... „ist die Lehre von dem den Menschen von Natur eignenden religiösen Vermögen das der göttlichen Offenbarung insofern entspricht, als es dem Menschen die Möglichkeit gibt, die Offenbarung zu erkennen.“ (21 o.) Ez a tan, mely nem sokkal a reformáció után már felbukkant, a modern teológia előfeltétele lett, oly formán, hogy az első és minden más bizonyosság alapja az önbizonyosság kell legyen és erre az önbizonyosságra kell épülnie az Istenről való bizonyosságnak. Itt kezdődött a Barth korrekatív munkája, aki ezzel szemben azt állította, hogy az önbizonyosságnak az Istenről való bizonyosságon kell alapulnia és nem megfordítva és a Kijelentés tiszta istenisége csak úgy őrizhető meg, ha megismerése nem egy oly aktus, ... „der aus den menschlichen Möglichkeiten verstanden wird“, hanem ha a Kijelentés ember által történő megismerése magának a Kijelentésnek lesz az aktusa.³ Csak így lesz a Kijelentés a Magát kijelentő Isten aktusa.

Ez azonban maga után vonja, hogy az Isten szabadságát, a Kijelentés istenségét, az Isten „an sich“ voltát a világgal szemben csak izolálás útján lehet megőrizni. „Darum müsse in der Theologie, wie es eben in der eigentlichen Trinitätslehre als der Voraussetzung der Christologie geschieht, von Gott an sich, in seiner Isolierung dem Menschen gegenüber, gesprochen werden“ (Barth.) Ez pedig annyit jelent, hogy az az emberi faktor, melyről kezdetben láttuk, hogy az igehirdetés lényeges alkotórésze, a Barth által értelmezett isteni szabadság alapján *közönbös* lesz. „Denn er (Barth) nimmt den Ansatz seines theologischen Denkens in dem in jedem Sinn schlechthin ungeschichtlichen Begriff eines „Gott an sich“, durch den die Geschichtlichkeit der Offenbarung des „Gott für uns“ im tiefsten Grund zu einem göttlichen Willkürakt und durch den die menschliche geschichtliche Existenz gleichgültig wird. Dass Barth das tut ergibt sich aus dem Problem, das sein ganzes Denken über die Offenbarung und von da aus sein theologisches Denken überhaupt beherrscht.“ (28. o.)

A Barth elleni legsúlyosabb kifogás azonban a *Kijelentés* értelmezése. Ugy a római levél kommentárjában, mint a dogmatikájában a Kijelentés világszerűsége (Welthaftigkeit) a Barth főproblemája, ugyanez volt a liberális teológiáé is és az nem tudta e problémát megoldani. Barth megoldja az eredet és folytatás, a mulandó és mulhatatlan, véges és végtelen, egység és kettősség (Einheit und Zweiheit) paradox identitásának dialektikája segítségével. „Indem Gott der Freie, der Gerechte, der Selige, der Lebendige uns, die Gefangenen, die Sünder, die Verdammten, die Toten kennt als die Seinigen“, „offenbart sich die letzte, die ursprüngliche Einheit von Anschaulichkeit und Unanschaulichkeit, Erde und Himmel, Mensch und Gott, also, dass Alles auch in der Zweiheit, in der wir es jetzt und hier und bis an das Ende der Tage allein kennen, verkünden muss seine Nicht-Zweiheit, unsere Hoffnung, die Herrlichkeit der Kinder Gottes“ (Römerbrief 305. o.) Eszerint a Kijelentés a szemléletlen szemléletkövé-válása, problémája pedig ez eredeti és következő (Ursprung und Andersheit) paradox identitása, Jézus pedig e szemléletlen identitás kijelentése. Itt azonban rögtön felbukkan a gyanú: az Isten, Akiről Barth ily értelemben beszél, nem a Jézus Krisztus Istene, hanem ... „die Idee des Ursprungs“ és az emberiség, amelyben Isten Magát kijelenti. ... „die spekulative Idee einer Andersheit, die mit der des Ursprungs paradox identisch ist.“ 41. o. Ebből azonban aggasztó következmények születnek a teológia számára: 1. Ha Jézus nem más, mint a véges és végtelen paradox identitása csupán, nem lehet belátni, hogy miért ne lehetne a meghaló és feltámadó Isten mithoszának a sok között egyik alakulata?

2. A Jézus és az ember viszonya csak két spekulatív nagyság dialek-

³ Igen szépen beszél erről Gogarten a *Theologische Tradition und theologische Arbeit* c. munkájában, ahol a megismerési aktust így különbözteti meg: sich, selbst, sagen lassen, — szemben az „aus sich selbst sagen“-nel.

likus viszonya, példa, szimbólum stb., de lehetetlen Jézus és az ember közt egy emberi, személyes viszonyról beszélni stb.

Egy másik nehézség, hogy Barth a Kijelentés „Herrschaft“-járól beszél- „Offenbarung ist Offenbarung von Herrschaft“ Römerbr. 233.), ami azt jelenti, hogy Isten Isten, konkrétan az Ur uralmáról van szó. Isten teljesen szabad akar maradni a Kijelentésben is. És ebben Barthnak igaza is van. De az értelmezésben nincs igaza. Barth ugyanis egyoldalulag gondolkozik a Kijelentés uralmáról és elfelejti, hogy bibliai értelemben a Kijelentésben Isten Magát az emberhez köti! „Es gehört aber ebenso zum Eigentümlichen des biblischen Zeugnisses, dass sich nach ihm Gott in seiner Offenbarung schlechthin an den Menschen bindet.“ (87. o.) A Kijelentés önállósága, mert erről van szó Barthnál, és Istennek szeretetben és hűségben az emberhez való kapcsolódása teszi a Biblia Kijelentésfogalmát. Abból azonban, hogy Barth ez utóbbi tényt nem veszi számításba, hogy szerinte az emberi existencia az Isten Igéje fogalma szempontjából nem konstitutív, az következik, hogy Barth elszakad az Irástól és a „szabad“ Istenből izolált Isten lesz, ami ellentmond a Szentírás Istenének.

Ez az izolált Isten jelentkezik Barth egész dogmatikai gondolkozásában, a bűnnel, a teremtéssel stb. kapcsolatban. „Seine ganze theologische Arbeit geht leidenschaftlich darauf, zu zeigen, dass es eine Erkenntnis der Offenbarung nur aus ihr selbst gibt, dass sie nicht in einem fremden Licht, nämlich dem des irgendwie mit göttlichem Gehalt gefüllten menschlichen Bewusstseins, sondern lediglich in ihrem eigenen Licht erkannt werden kann.“ (151. o.) Es ha ebben az elgondolásban Barthnak sok igaza is van, radikalizmusa olyan útra vezeti a theológiát, amelyen a theologia egészen elveszti jelentőségét az étellel szemben, ami a theologia halála. Addig kétségkívül óriási jelentőségű a Barth hatása, amíg a theológiának eredeti témáját: az Isten Igéjét adja vissza. Azonban: „das Wort Gottos, das das Thema der Theologie ist, ist ja nicht eine ideale Grösse, die den Menschen aus seiner zeitlichen Gegenwart in ein ideales Reich ruft. Sondern es meint den Menschen in seiner gegenwärtigen Not und Bedrängnis.“ (153. o.) A Römerbrief Bartha még tud arról, hogy az Isten Igéje után való tudakozódásunk közben nem függetleníthetjük magunkat korunk kérdéseitől és a theologia egyik feladatát is abban jelölte meg: „unsere Zeit in ihrem tiefsten Sinn mitleidend und mithelfend zu begreifen“. (R. br. 46. o.) A „szabad“, de „izolált“ Isten teóriájával azonban Barth épen az ellenkezőt érte el: veszedelmesen elszakadt az éjtől, filozófiai kérdéstevésekben rekedt és most „elmélete“ azt eredményezi, hogyha a theologia ki mer lépni az élet mezejére és az élet kérdéseivel kapcsolatban keresi az Isten feleletét, Barth a theológiai sémája szerint azonnal „természeti theológiának“ kénytelen bélyegezni, nem-mel kell a kérdésre felelni, ami az egész theologia teoretizálását, bukását eredményezi. „Unsere deutsche Theologie steht heute fast ganz unter dem Bann dieser Theologie“ — fejezi be könyvét Gogarten és azon reményének ad kifejezést, hogy nem-sokára talán eljön az idő, amikor a theologia lerázza magáról ezt a béklyót, szabadabb lesz, hogy betölthesse azt a feladatot, amelyre a jelenlét szemben kötelezve van . . .

* *

Nagyon kivonatosan adtam a Gogarten könyve ismertetését, de ennyi is elég bevezetésül, hogy meglássuk a napjainkban folyó theológiai harc mélységeit. „Tanulmányt“ nem vonok le belőle, mint Vasady tette egyik ismertetésében*, sokat lehet beszélni pro és kontra. Nekünk csak az a fontos, hogy meglássuk azt a rettenő mélységet és harcot, amellyel az Isten igéjének tisztasága jár; hogy meglássuk, lekipásztori életünkben mennyire lehetetlen theológiai munka nélkül élni, mert az élet kérdőtűzében állandó keserves harcra van szükségünk, theológiai tudományra, ha Gogarten szavai szerint mi is nem akarunk — *légtüres* térben prédikálni.

Kiss Béla.

* Kálvin és a kálvinizmus c. gyűjteményes kiadásban.

A testi és lelki nevelés összhangja.

I.

A test és lélek viszonyának kifejezésére rendszerint a pogány-görög mondást szoktuk használni: *Ép testben ép lélek*. Ezzel a tétellel kapcsolatban mindenekelőtt azt kell tudnunk, hogy az a görögöknél nem a tényleges, hanem az elérendő eszményi állapotot jelentette. Az egész görög életnek és nevelésnek a legmagasabb célja volt az ép testű és lelkű ember. A görögök is elismerték azoknak lelki nagyságát, akiknek lelkét gyenge vagy rút test hordozta. Nekünk, keresztyéneknek meg egyenesen tiltakoznunk kell az ellen, hogy csak az ép testben élő éplelkű embereket tart-suk igazi embereknek. Ezzel a mértékkel azokat a nagylelkű embereket, akiknek lelkét gyenge test hordozta, ki kell semmiznünk az igazi emberek közül. Igenis, vallanunk kell, hogy beteges, gyenge test is hordozhat egész és ép lelket. Ezzel azonban nem modottuk azt, hogy nem kell az embernek a testét gondoznia, ápolnia és erősítenie, csupán azt hangsúlyozzuk, hogy *a pogány-görögök értéktételét nem lehet ténymegállapításként használni*.

Isten az embert test-léleknek teremtette és ezért a test és lélek között a legszorosabb kapcsolat áll fent. Nincs olyan lelki jelenség, amelynek ne lenne testi következménye és nincs olyan testi jelenség, amelyet lelki megmozdulások ne követnének. Az örömtől arcunk kipirul, fájdalomunkban megerednek a könnyeink, a bánat fakóvá teszi az arcot, másfelől a testi fájdalmak lelkileg is levertté tesznek, a láztól elmulik a jókedvünk, az ütések súlya alatt testünk és lelkünk egyaránt szenved. Mi teremti a test és lélek között ezt a szoros kapcsolatot? Nem más, mint az ember *idegrendszere*. Az idegrendszer még testünkhöz tartozik, látható központjával és idegszálaival egész testünket behálózza, de lelkünk is ebben az idegrendszerben él és ezen keresztül kerül testünkkel titokzatos kapcsolatba. A lelki tevékenységek székhelye az idegrendszer központja: az agyvelő.

A test és lélek, annak ellenére, hogy az idegrendszeren keresztül olyan szoros kapcsolatba kerül egymással, soha sem tud békességben élni. Az ember teste és lelke között állandó a feszülés. Legmagasabb lelki elragadtatásaim között is szüntelenül érzem, hogy test vagyok és gondolnom kell a test szükségégeinek kielégítésére, másfelől a legteljesebb testi örömeimet zavarja meg a lel-

kemnek egy kőszá, figyelmeztető hangulata, vagy gondolata. És ezt az állandó harcot a jól gondozott és fegyelmezett idegrendszer sem tudja kiküszöbölni. A test és lélek örök ellentéte nem a kettőt összekötő idegrendszer gyengeségéből, hanem a test és lélek alkából következik.

A keresztyén gondolkozás azonban nem csak ennyit tud a test és lélek viszonyáról, hanem azt is, hogy a kettő közötti örökös harc az ember bűnének a következménye és ez a harc csak annyiban szüntethető meg, amennyiben az ember a test és lélek örök ellentétének magasabb egységét tudja megtalálni. Ez a magasabb egység pedig nem más, mint *Isten újjászülő munkája*. A test-lélek emberen belül Isten helyet keres a maga tulajdon Lelkének, a Szentléleknek, azt a helyet pedig, ahol Isten a mi életünkön belül a maga Lelke számára helyet keres, *hitnek* nevezzük. A hitben Isten lelki emberekké, azaz az Ő Lelke szerinti, Lelke vezetése alatt álló új emberekké tesz. Ez az Isten Lelke által bennünk teremtett új, lelki ember benne marad a test-lélek emberben, de azzal az emberrel szemben egy egészen új embert jelent és annak széthúzó, örökös ellentétben álló világába békeességet és új egységet hoz. A Szentírás kifejezési módja szerint az a lélek, amelyik a testtel együtt a született embert alkotja, görögül: *pszüché*. Az az új lélek pedig, amelyik a keresztyén emberben Isten Igéjének és Szentlelkének hatására születik meg, görög szóval: *pneuma*. A Szentírásban e két kifejezés között állandóan különbséget tesznek. *Pszüchéje* minden embernek van, de új lélek, *pneuma* csak azokban az emberekben támad, akiket Isten Szentlelke a hitben új emberekké szült. Az a test és lélek, amellyel születtünk, szüntelenül ehhez a világhoz kapcsol, az új lélek, a *pneuma* pedig mindig arra figyelmeztet, hogy már akkor is Istenhez tartozunk, amikor még itt élünk a földön. Nos, éppen ez az új lélek, a *pneuma* tudja testünket és lelkünket igazi egységbe vonni. Ez más szóval azt jelenti, hogy a hívő ember a maga hitében találja meg azt a hangot, amely testét és lelkét összhangba tudja hozni, mert az ember a hitben látja meg azt a testnél és léleknél nagyobb valóságot, magát az Istent, aki úgy testünket, mint lelkünket a maga céljai szolgálatára teremtette. Csak a hitben látom meg, hogy testem és lelkem igazi célja önmagán túl, Isten dicsőségének szolgálatában van. Csak a hitében a test és lélek fölül emelkedett ember tudja igazán látni teste és lelke igazi értékét. Testéről tudja, hogy azt Isten tulajdon Lelke templomául teremtette, a hívő embernek igazi meggyőződése az, amit énekelni szoktunk: „Dicsőítünk mi testünkben“. De ez az ember ezzel egyidőben azt is vallja, hogy: „Magasztalunk mi lelkünkben“.

A keresztyén ember tehát három kapcsolatot lát a test és lélek között: 1. A természeti kapcsolat létesítője, *az idegrendszer*, 2 az új lelki kapcsolat létesítője az Isten Lelke által támasztott *új lelki ember*, aki *hitében* látja ezt az új kapcsolatot és 3. a hitben nyert új parancs, testünkkel egy *közös céll*, Isten dicsőségét

szolgálni. E két utóbbi kapcsolat a legszerveesebb egységben van egymással.

II.

Mielőtt rátérnénk annak a kérdésnek tüzetesebb vizsgálatára, hogy a fenti felfogás szerint miképpen lehet a testi és lelki nevelés összhangján munkálkodni, egészen röviden ki kell térnünk a *nevelést célnak* megmutatására, amelynek szolgálatában a mi iskoláinknak kell állaniok.

Ebben a nevelésben az emberi élet minden testi és lelki tevékenységének a legteljesebb belső egységben kell állania. Ezt az egységet biztosítja az a gondolat, hogy az igazi keresztyén nevelésnek az Istentől rendelt *hivatása* betöltésére kell az embert felkészítenie.

Ennek a nevelési célnak három alapvonatkozása van. *Alapját* az ember és Isten közötti *hitviszony* képezi. A református nevelés első célja Isten Igéjének engedelmes és rendszeres hirdetése által az Istenben való élő hitre vezetni azokat, akiket nevelünk. A gyermek ebben a hitben ismeri fel, hogy nem a magáé, hanem Istené, ő az, aki rendelkezik élete felett, aki megajándékozta különböző képességekkel és aki azt kívánja, hogy iránta való hálánkat embertársaink közötti szolgálatainkkal mutassuk meg. Ebből az elgondolásból következik a nevelési cél *második vonatkozása*: a hitben új alapot nyert gyermek minden Istentől nyert *testi és lelki képességét*, adottságát a tervszerű neveléssel öntudatosná, használhatóvá és szolgálatkésszé tenni. Egészen röviden kifejezve a hit alapján élő gyermekeknek minden testi és lelki képességét *ki* kell nevelni. Ebből viszont következik a nevelés *harmadik vonatkozása*: a hitben új alapot nyert és az öntudatos nevelés által képességeiben kinevelt gyermeket *bele* kell nevelni azokba az emberi *közösségekbe*, ahol Istentől a hitben elrendelt szolgálatát el kell végeznie.

A keresztyén nevelő mindent megtesz, hogy növendékeit az Ige hirdetése által az igazi hitre segítse, mert tudja ez a hit nem csak biztos alapot, hanem határozott célt és küldetésstudatot is ad azoknak, akik abban élnek. A hit által adott alap és új életcél között pedig mindent megtesz, hogy a gyermekek minden testi és lelki képességét kifejlessze, megerősítse és öntudatosítsa, mert tudja, hogy ezeket Isten azért adta, hogy ezek segítségével jobban be tudjuk tölteni általa rendelt hivatásunkat: embertársaink szolgálatát. Ez a nevelés és egyedül csak ez a nevelés tudja az egész embert figyelembe venni és pedig úgy, hogy az emberre néz és az emberben minden lehetőséget és képességet a legteljesebb kibontakozásra tud segíteni. Tiszteli a lélek örökkévaló igényeit és idői feladatait, egyaránt gondol a testre és lélekre, megvédi az egyéniség jogát, de egyben a legteljesebb társadalmi életre neveli azokat, akiket gondjaiba vesz.

III.

Ha így látjuk a keresztyén nevelés célját, akkor könnyen beszélhetünk *a testi és lelki nevelés összhangjáról, mint nevelési feladatról.*

Miután a test és lélek összhangja csak a hitben biztosítható, nevelésünk alapját az u. n. *vallásos nevelés* képezi. Ez a munka nem dísz, vagy szép függvénye, vagy külön szent ága a nevelésnek, hanem az egész nevelésnek alapja. Ebben a nevelésben nem a gyermek külön „hitét“, vallásos érzelmeit fejlesztem, nem azt teszem, hogy a gyermeket a vallás szép igazságával kivonom az élet rút dolgai közül, hanem az egész gyermek minden testi és lelki életnyilvánulása alá új alapot rakok. Az igaz református vallásos nevelés a gyermek egész életére néz és azt minden tekintetben Isten hatása alá akarja állítani. Tehát az igazi, testi, értelmi, érzelmi, akarat nevelésnek nem lehet más alapja, mint a vallásos nevelés. A vallásos nevelésben nemcsak új alapot, hanem új életcél és hivatástudatot is kap a gyermek, ebben a munkában látja meg, hogy mind testével, mind lelkével Isten dicsőségét, akaratát, célját kell szolgálnia az emberek között.

A *testi nevelésben* a következő részletfeladatok állanak előttünk: idegrendszer nevelés, érzékszervek gondozása, testgyakorlás, nemi nevelés, kézügyességek gyakorlása. A mai nevelésben sajnos megelégszünk a testgyakorlással és kézügyességgel és nem törődünk az idegrendszer, az érzékszervek gondozásával és a nemi neveléssel.

Az u. n. *lelki nevelésben* három fontos részletfeladatunk van: értelmi nevelés, érzelmi nevelés és képzelő erő (fantázia) nevelés. Az értelmi nevelés által arra törekszünk, hogy a gyermek összefüggésekben ismerje meg a világot, amelyben él és másfelől öntudatosítsa minden testi és lelki képességét. Az érzelmi nevelésben arra törekszünk, hogy saját magában felfedezze az igazi nagy emberi érzéseket és azokat ki is tudja fejteni. A fantázia nevelése által egvfelől egy csomó eltévelyedéstől mentjük meg az ifjúságot, másfelől helyes mederbe tereljük az egyre rakoncátlanabbá váló képzelő erőt.

Ezt a testi és lelki nevelői munkát abban a nagy egységben végezzük, amelyet a vallásos nevelés ad a nevelésen belül. A testet és lelket egyaránt Isten szerinti életre, mások szolgálatára tesszük a nevelés által alkalmasabbá. Az így felkészített gyermeket rá kell segíteni arra, hogy egyénisége erőt bele tudja vinni a különböző társadalmi formák között zajló emberi életbe. Az egyéniség pedig az *akarat*on keresztül valósítja meg önmagát az emberek között. Az akarat nevelés alapját a vallásos nevelés képezi, mert ebben találja meg a gyermek azt az indulatot, amelynek minden életnyilvánulásában vezetnie kell. Az akarat önmagában csak üres forma, ha ezt a formát nem töltjük meg Isten Igéjének pa-

rancaival, akkor a bűn fog arról gondoskodni, hogy az akaratot a maga céljaira foglalja le.

Az igazi keresztyén iskolai nevelés tehát a gyermek minden életnyilvánulására tekintettel van, de minden életnyilvánulását az Isten által adott nagy egységben nézi. Ezt az egységet pedig egyedül az igazi vallásos nevelés tudja biztosítani. Enélkül az alap és a benne adott cél nélkül az u. n. testi és lelki nevelés nem találja meg a maga egységét és igazi helyét az egész nevelésen belül. Minél mélyebb alapokat rak le a keresztyén vallásos nevelés a gyermekek életében, annál biztosabb lesz a gyermekek életcélja, hivatástudata és minél biztosabb ez a hivatástudat, annál inkább megtaláljuk a testi és lelki nevelés helyét és összhangját a nevelésen belül.

László Dezső.

Élet- és munkarend

a református fiú és leány középiskolák, középiskolás internátus-konviktusok és szeretetházak számára.

Általános megállapítások.

1. §. Mivel az egyház iskolái és az azokkal kapcsolatban álló internátus-konviktusok, vagy hasonló nevelési célt szolgáló szeretetházak mindenestől az egyház testéhez tartoznak és az egyház szolgálatának hitvallásilag és jogilag megállapított szervei, szükséges, hogy ezek az intézmények életük és munkájuk egész körében kifejezzék és szolgálják egyházunk határozott hitvallásos szellemét és életcélját.

2. §. Ezek alapján egyházunk nem elégszik meg azzal, hogy kötelezően előírja azt a tananyagot, amelyet a vallásórákon iskoláinknak fel kell dolgozniuk, hanem tétélesen megállapítja azt a minimális keresztyén élet- és munkarendet is, amelyet a fentnevezett intézményeknek szolgálniuk kell. Az alább következő szabályzatban foglalt és minden intézmény számára kötelezően előírt élet- és munkarend annak a gyakorlatnak az alapján készült, amely különböző intézményeinkben máris kialakult vagy kialakulóban van.

3. §. Jelen szabályzat nem érinti a vallástanításban folyó hitvallásos nevelés kérdéseit, mivel azokat az egyházkerület által alkotott tanterv szabályozza. A vallástanítási tanterv és jelen szabályzat együtt adja fentnevezett intézményeink vallásos nevelésének egész körét.

1. Iskolai istentiszteletek.

4. §. Fentnevezett intézményeink minden növendékét jelen szabályzat arra kötelezi, hogy úgy a szorgalmi időszakban, mint a szünidőben a vasár- és ünnepnapok délelőttjén rendezett istentiszteleten résztvegyen. A részvétel ellenőrzése az illető intézmény felelős vezetőjének kötelessége. Az ellenőrzés szorgalmi időszakban személyes számbavétel, szünidőben pedig az illetékes lelkész írásos igazolványa alapján történik.

5. §. Az ifjúság istentiszteleteken való részvételében biztosítani kell, hogy az ifjúság úgy az illetékes gyülekezet közös istentiszteletén, mint a nevelő intézet saját ifjúsági istentiszteletén alkalmoszerűen résztvegyen. Körülbelül ugyanannyi iskolai, mint gyülekezeti istentiszteletre kell az ifjúságot elvinni.

6. §. Minden középiskolában évente kétszer iskolai istentisztelet keretében kiosztandó az úriszentvacsora és pedig adventkor és böjtfő vasárnapján. Ezt a két úrvacsoraosztást megelőzően a nagyheti istentiszteletek az iskolában és intézetekben is megtartandók.

7. §. A fentnevezett intézetek mindenikében az egész ifjúság részére legalább heti egy bibliamagyarázatos hétköznapi istentisztelet tartandó. Ahol szokásban volt a heti két istentisztelet (hétfői és szombati preces), ott ez a szokás tartandó fent.

II. Áhítatok, imádkozások.

8. §. Minden osztályban a reggeli tanórák előtt és délben a tanórák után egyházi éneklés és imádság tartandó. Az imák kötelező szövegét lásd az erre a célra kiadott imádságos könyvben. Az imát az órái tartó tanár vezetésével mondják el az ifjak. Ha az órát más felekezeti tanár tartja, akkor az ima elmondását a hetes diák vezeti.

9. §. Ajánlatos, hogy minden osztályban legyen egy külön erre a célra készült állványon elhelyezett osztály Biblia, amelyből a vallástanár által előre rendszeresen kijelölt két-három verset az első órát tartó tanár olvassná fel az éneklés és imádság között. Ahol az órát másfelekezeti tanár tartja, a bibliai szöveget a hetes diák olvassa fel.

10. §. Az internátusok munkája dolgozó szobánként reggel énekléssel és imádsággal kezdődik, este hasonlóképpen végződik. Minden étkezés előtt és után az arra kijelölt növendék asztali áldást mond. Ezek szövege is kötött és az erre a célra kiadott imakönyvben található. Minden internátusban szombat este bibliamagyarázatos preces tartandó az internátusi ifjúság és nevelő személyzet részvételével.

III. Szabad nevelői alkalmak.

11. §. Minden iskolában be kell állítani az I., II. o. növendékek részére a vasárnapi iskolai és a többi osztály részére a bibliaköri (IKE, Leányszöv.) munkát. Amennyiben az I., II. o. istentisztelet helyett vasárnapi iskolába jár, ez éppen olyan kötelező, mint az istentisztelet. A bibliaköri munkában való részvétel szabad elhatározáson alapul, de az abban való részvételre az ifjakat minden tanárnak buzdítania kell.

12. §. Az iskolai cserkész munkában minden alkalmat meg kell ragadni a hitvallásos ref. szellem érvényesítésére.

13. §. Nemcsak a vallástanárnak, noha ez neki főkötelessége, hanem mindenik tanárnak részt kell vennie az ifjúság lelkigondozásában. Ezért az osztályfőnökök és szükség esetén más tanárok is kötelezettek arra, hogy a nekik kiosztott 20—30 növendék pásztoralását és gondozását, látogatását vállalják. Megfigyeteisikről kötelesek naplót vezetni.

14. §. Minden középiskola lehetőleg minden iskolai harmad-

ban egy-egy napos lelkigyakorlatot tart az egész ifjúság részvételével. Ennek programját és előadóit a vallástanár előterjesztésére a tanári gyűlés állapítja meg.

IV. Konfirmáció.

15. §. Mivel a konfirmációi előkészület szervesen bele van dolgozva a középiskolai vallástanítás rendszerébe, minden középiskolás az iskolai vallástanítás keretei között nyeri meg a konfirmációi oktatást. A kikérdezés az illetékes presbitérium kiküldötteinek és a tanári karnak jelenlétében az igazgató elnöklése alatt történik. A növendékek konfirmációi fogadalmukat abban a templomban teszik le, amelyben az iskola egyházzogilag helyet foglal.

V. Tandrok részvétele a keresztyén nevelésben.

16. §. Nemcsak a vallástanárnak, vagy lelkészjellegű tanároknak, hanem minden más tanárnak kötelessége az iskola hitvallásos nevelésében tevőlegesen résztvenni. Minden tanárnak mindent meg kell tennie, hogy egész tanítói és nevelői munkája által növendékeinket megnyerje a ref. hitvallásos szellemnek. Hogy ebben a sajátos ref. nevelésben minden tanár otthon lehessen, minden tanári kar évente három olyan tanári gyűlést köteles tartani, amely kizárólag ref. nevelési kérdések megtárgyalásával foglalkozik. Ezek a megbeszéléseken, amelyekről külön jegyzőkönyv veendő fel, a tanárok felváltva tartanak előadásokat és vezetnek megbeszéléseket. Az igazgató minden évben mindenik tanárt kötelezheti egy ilyen előadás tartására. Ezek a konferenciák bibliamagyarázattal kezdődnek.

17. §. Az ifjúsági istentiszteleteket az intézeti vallástanár vezeti, mellette minden lelkészjellegű tanár köteles legalább évente egy istentiszteletet tartani, vagy az úrvacsoraosztásban ágendamonddal segédkezni.

18. §. Az iskolai istentiszteleteken az éneklés vezetése az éneketanár kötelessége.

19. §. Az iskolában folyó vasárnapi iskolai és bibliaköri munkának felelős vezetője és irányítója a vallástanár, aki saját felelősségére másokat is megkérhet a munkában való segédkezésre.

VI. Kötelezően előírt imádságok.

20. §. A kötelezően előírt imádságok szövegét lásd az egyházkerület hivatalos kiadásában megjelent iskolai imádságos könyvben.

László Dezső.

Utasítás

a nem református középiskolákban folyó vallástanítás és vallásos nevelés munkájára.

Általános megállapítások.

1. §. A vallástanár a nem református iskolában nemcsak a ref. gyermekek vallástanára és nevelője, de egyházának képviselője lévén, szükséges, hogy először az iskola vezetőségével abban a munkában, amelyet az iskola a keresztyén műveltség terjesztésében végez, kapcsolatban legyen, azokat az alkalmakat, amelyeken az iskola munkáját elősegíteni képes, részvegyen, gyűléseken megjelenjék, az iskola belső életének kérdései iránt érdeklődjék. Másodszor szükséges, hogy a maga nevelői munkájában a gyermekek között is igyekezzék az iskola munkáját elősegíteni, a gyermekeket tanulótársaik szeretetére, tanáraik megbecsülésére, iskolájuk szeretetére, az iskola törvényeinek való engedelmeskedésre ránevelni s ebben erősíteni. Végül az iskola igazgatójával és tanári karával igyekezzék olyan viszonyt tartani fenn, amelyből saját munkájára is előhaladás származik.

2. §. A vallásórák megtartásában legyen pontos, az iskola időbeosztásához alkalmazkodó, de igyekezzék érvényesíteni az óraszám és a vallásóra helye tekintetében a törvény által előírt rendelkezéseket. A vallástanításban igyekezzék a lehetőség szerint megkönnyíteni a tanulók munkáját, a magyarázatokat úgy adni elő, hogy a tanulók lehetőleg már az órán elsajátíthassák az anyagot, vagy legalább is annak otthoni megtanulása ne okozzon nekik nagy nehézséget. Fordítson gondot rá, hogy a tanulókkal azoknak a tárggyal kapcsolatos kérdéseit is megbeszélje, esetleges kétségeit, nehézségeit illetőleg segítséget nyújtson. Helyes, ha minden órát a imádságon kívül bibliaolvasással is kezd, hogy az Isten igéje olvasásához a tanulók hozzászokjanak.

3. §. A vallásórán kívül a vallástanár tekintse úgy magát, mint aki a tanulók pásztora és gondviselője. Ezért szükséges, hogy a tanulókat ismerje, azokat otthonaikban meglátogassa, különösen azokat, akiknek vallásos nevelése otthon el van hanyagolva, keressen alkalmat a személyes beszélgetésre, hogy így a tanuló lelki kérdéseit és nehézségeit megismerhesse s azokban segítséget nyújthasson. Különös gondot fordítson a tanulók személyes lelki életének gondozására, az Isten igéjének tanulmányozására, a magános imádkozásra s istentiszteleti alkalmakon való részvételre indítván őket.

I. Istentiszteletek.

4. §. Az iskolai rendtartás követelése szerint a tanulók saját egyházuk istentiszteletein kötelesek résztvenni. Ezt a vallástanár ellenőrzi, internátusokból a tanulóknak templomba vezetéséről gondoskodik, a szülőkkel ennek fontosságát megismerteti, hogy a tanulók a gyülekezeti közösség kapcsolatát megérezzék. Amennyiben

erre alkalom kínálkozik, a nem református iskolák növendékei számára külön ifjúsági istentiszteletek tartását is bizonyos időközökben, havonta vagy kéthavonta bevezeti. A tanulóknak úrvacsorára való előkészítésére szintén gondot fordít, akár a vallásórákon, akár a lehetőség szerint külön alkalmakon.

II. Áhitatok.

5. §. Az iskolai internátusban, vagy az iskolában tartott áhitatokra, amennyiben azokat a ref. növendékek számára is kötelezővé teszi az iskola, a tanulók bibliájukat vigyék el s ott a maguk magános áhitatát is végezzék el, amellett, hogy a kötelező áhitaton résztvegyenek. A vallásánár világosítsa fel a tanulókat e tekintetben református hitünknek a kultuszra vonatkozó tanításáról.

6. §. A tanulókat igyekezzünk ránevelni arra, hogy különösen a kintlakók otthon végezzék el Igeolvasásból és imádkozásból álló magános áhitatukat.

III. Szabad nevelői alkalmak.

7. §. Az alsó középiskolai osztályokba járó növendékeket a vallásánár igyekezzék vasárnapi iskolába kapcsolni. Bár az ebben való részvétel önkéntes és ki nem kényszeríthető, igyekezni kell arra, hogy a vasárnapi iskolai munkában lehetőleg minden növendék résztvegyen. A vasárnapi iskolai csoport vezetőjének a gyermekek pásztori gondozására vonatkozó kötelességei itt is fennállanak és pontosan teljesítendőek.

8. §. A felső osztályok tanulóinak számára bibliórát tartson a vallásánár, vagy más az egyház által erre megbízott egyén. Ezek idejét igyekezni kell úgy megszabni, hogy a gyermekek iskolai kötelezettségéhez alkalmazkodják, legjobb vasárnapi istentisztelet előtti, vagy utáni időben. Programmjára, a vezető kötelességeire a fennálló rendelkezése irányadó. A biblióra szintén önkéntes, de lehetőleg minden tanuló bevonandó. A fiúk és leányok külön bibliórán vegyenek részt.

9. §. Az iskolában évente tartani szokott lelkigyakorlatokat a vallásánár szintén használja fel arra, hogy ezeken a napokon a református növendékek is hasonló gyakorlatokban részesüljenek. Ezeknek programjában biblióra, a ker. református hit és élet kérdéseiről szóló megbeszélések, közös imádkozás, éneklés szerepelnek. Az ilyen gyakorlatok is lehetőleg, a kisebbek és nagyobbak számára, külön csoportban tartandók.

10. §. Az iskolai alakulatokban, cserkészcsapat, Ország Őre szervezet stb. a vallásánár igyekezzék a református növendékek vallásos nevelésére kínálkozó alkalmakat felhasználni.

IV. Konfirmációra előkészítés.

11. §. A konfirmációi előkészítés történik egyfelől a kátének a tanítási órákon való feldolgozásával, mikor is a konfirmációra álló növendékeknél ez ebből a szempontból is végzendő. Másodsor

történik a bibliaórákon, amelyeket bár nem szabad kátétanítássá tenni, mégis arra kell törekedni, hogy a református hit kérdéseit ott igyekezzünk tisztázni. Harmadszor, a tanulóknak, különösen a konfirmálóknak meglátogatása, a szülőknek ezen esemény fontosságának megmagyarázása által igyekezzünk a gyermekeket az előkészület lelki oldalába bevezetni. Végül konfirmáció után szintén meg kell látogatni a növendékeket s alkalmat keresni a konfirmáció utáni élet kérdéseinek s következményeinek megismertetésére.

V. Keresztyén önnevelésre vezetés.

12. §. A vallástanár igyekezzék minden növendékét rávenni arra, hogy a közös vallásos gyakorlatokon és vallásórákon kívül is a maga ker. életét, a református hit szerint erre szükséges módokon, az Ige tanulmányozása, az imádkozás magános gyakorlata és a szolgálat által ápolja s erre a szükséges eszközök megszerzésében a vallástanár legyen a növendékek segítségére.

Mózes András.

Az egyházi ének az iskoláinkban.

„Az egyházi ének a vasárnapi iskolában” címen előadást tartottam egy vasárnapi iskolai csoportvezetői tanfolyamon. Az ott elhangzott előadást közlöm az alábbiakban, részint átdolgozva az elemi iskoláink számára is. Teszem ezt nem csupán azért, mert a hallgatóság közül egy páran erre felkértek, hanem azért is, hátha így nagyobb szolgálatot tudok tenni egyházi énektanításomnak.

Már maga az a tény, hogy e kérdésekkel foglalkozni kell, azt mutatja, hogy az egyházi éneknek igen nagy szerepe van nemcsak iskoláinkban, hanem a vasárnapi iskolában is. Mi mindnyájan, akik együtt vagyunk és a kis emberpalánták nevelésével foglalkozunk, könnyen megfigyelhetjük s talán már tapasztaltuk is, hogy azok a szebbnél szebb imádságok, amelyeket énekekben juttatunk el az Úr számolyához, mennyire hozzátartozik minden ref. elemi és vasárnapi iskola óraanyagához.

Ha visszatekintünk egyházi történetünkre és emlékezetünkbe idézzük a katakombákba összegyűlt keresztyéneket, önkénytelenül jut eszünkbe, hogy ők is, amikor összegyűltek, *énekeltek*, imádkoztak és olvasták az ígét. Később a cirkusz porondján életüket vesztő keresztyén őseink *zsoltdarokat énekelve* haltak meg.

A *gályarabok* szintén a *zsoltdarok éneklésében* nyerték meg lelki nyugalmutakat és erősségüket a súlyos és szinte testileg elviselhetetlen próbák és szenvedések közepette. És nem is lehet tudni, hány ezer meg ezer és millió azon keresztyén hívőknek a száma, akik a zengzetes nyelvvezetű és dallamos egyházi énekeink tudatos éneklése következtében vigasztalódnak meg bánatukban és nyernek erőt az életük tovább folytatására.

Az élet tapasztalatai már többször igazolták, hogy igen nagy ereje van az éneknek. Mi kálvinisták zsoltdárosak és énekesek vagyunk. Elmúlt az az idő, amikor az egyházközségbe csak a papnak és a kappanhangú falusi énekvezérnek „szabad” és „illik” énekelni.

Népünk szeret és vágyik énekelni. Ezt az állításmat igazolja az a tény, hogy vannak református híveink — különösen vidéken —, akik azért járnak el a baptista gyülekezetbe, mert ott mind *énekelnek*. Az igaz, hogy a mi gyülekezetünkben is éppen úgy, még ha nem különben, lehet, sőt kell énekelni. Ehhez azonban az *szükséges, hogy tudjunk is énekelni.*

Egyházi énekeinket terjeszteni, tanítani kell mindenütt és mindenkor, ahol csak lehet, de legfőképpen az iskoláinkban és a vasárnapi iskolákban. Ezt azonban csak akkor tudja megtenni a lelkész, tanító és vasárnapi iskola vezető, ha ő maga is tudja az énekek szövegét és dallamát egyaránt.

A vasárnapi iskolában az ének hozzákapcsolódik a tanításhoz, amennyiben az éneket a gyermekek ismerik, de hozzákapcsolódhatik abban az esetben is, ha nem tudják, de akkor meg kell tanítani. Hogyan? Erről később lesz szó.

A tanításhoz való kapcsolás nemcsak azért van, mert az ének tulajdonképpen imádság s lelkünket felindítja Istenhez való fordulásra, hanem azért, mert az ének az eltanítandó bibliai történet esetleges előkészítése, vagy pedig az eltanított történet alkalmazása. Mindnyájan tudjuk, hogy a vasárnapi iskola első pontja éneklés. Itt arra vigyázzunk, hogy olyan énekkel kezdjük a tanítást, amit a gyermekek tudnak, mert ennek az éneknek az a célja, hogy a lelkeket felelevenítse, Isten dicséretére előkészítse.

Az éneklésnél vigyázzunk arra, hogy mindenki énekeljen és egyenesen álljon. Az ének elevenen, nem nyújtva, az előírásához híven, ne gyorsan, hanem szent áhitattal énekeljük, illetve énekeltesstük.

Sokan nem tudják, hogy az ének nagyszerű fegyelmezési eszköz is! Gyermekeink rendszerint az óra megkezdése után már 20—25 perc múlva kezdenek mozgolódni, kezdenek türelmetlenek lenni és úgy látszik, mintha fáradtak lennének. Mihelyt ezt észreveszi az oktató, állítsa fel a növendékeket és énekeltesse el velük egy ismert éneket és arra a boldog meglepetésre jut, hogy növendékei már nem olyan fáradtak és figyelmesebbek. A bibliai tanítás végén is van ének s az már, amint említettem, a tanítás elmélyítése. Ha ezt az éneket nem tudja a gyermekesereg, meg kell tanítanunk reá.

Most már térjünk reá és foglalkozzunk azzal a kérdéssel, hogyan tanítsuk a vasárnapi és elemi iskolákban az egyházi énekeket. Első feltétel — addig egy lépést sem tehetünk —, hogy maga a tanító tudja hibátlanul, könyv nélkül az ének szövegét és dallamát. Minden gyermeknek legyen énekeskönyve. Mindjárt az év elején megismertetem azt a könyvet, amelyből a szép énekeinket fogjuk tanulni. Megmagyarázom annak I—X-ig való beosztását. Ezzel kapcsolatban sorra veszem és elmagyarázom, mit jelent az, hogy kezdő és záró ének, vasárnapi, bűnbánati stb. énekek s így sok új fogalomra tesz szert és megtanulja énekeskönyve beosztását. Így aztán megtanulja becsülni is és másképpen fogja kezelni sokszor féltve őrzött kincsét. Ismertetni kell azt is, hogy a 286 énekből (288-ból 2 ének töröltetett) 132 olyan ének van, amelyik önálló dallammal rendelkezik s ha ezt a 132 éneket valaki énekelni tudja, a zsoltárokból bármelyik ének szövegét el tudja énekelni. Az énekeskönyvünk 10 részre való osztását könnyen megjegyzi, ha képzettársítást alkalmazunk a kéz 10 ujjával.

Amikor éneket tanítunk, arra is nagyon vigyázzunk, hogy a gyermekeknek megfelelő éneket tanítsunk. Értem ezt a következőkben: Olyan éneket válasszunk ki, amely megfelel a növendékek értelmi fejlettségének, szem előtt tartva azonban azt is, hogy a hangterjedelem tekintetében se essen kifogás alá.

Alsóbb osztályokban pl. lehetetlen megtanítani a 226. éneket: „Feljebb emeljétek, feljebb!“. Nemcsak azért, mert a hangterjedelme több, mint egy oktáv, hanem a kétvonalos *f*-ig a gyermeket nem szabad énekeltetni, mert könnyen olyan rekedtséget kaphat, miből soha ki nem lábol. (Alsóbb osztályban a gyermeki hangterjedelme egy oktáv.) Ha a hangterjedelem és hangmagasság és mélység miatt nem esik kifogás alá a tanítandó ének, arra is ügyeljünk, hogy egy kerek egységet alkosson úgy szöveg, mint dallam szempontjából. Lehetetlennek tartom pl. a 46. vagy 77. énekből csak az első versszakot megtanítani, hasonlóan a 94. vagy a 96. énekből. Mert, aki ezt csinálja vagy csinálni akarja, inkább ne fogjon hozzá, mert akkor jobb szolgálatot tesz az ügynek.

Énektanításunk mindig legyen módszeres. Éppen, mint mindennek, ennek is megvan a maga módja.

A tanítás menete a következő:

1. Rendtartó intézkedések. (Zsoltárt, irkát, ceruzát elővenni, kezeket hátra, csak egy negyed órát figyeljétek rám.)

2. Hangulatkeltés. (Amint az elnevezés is mutatja, a gyermekek érdeklődését kell felkelteni az énekhez illő egy történet színes módon való elmondása által.)

3. Célkitűzés. (Ma éppen ezt az éneket fogjuk megtanulni.)

4. Tartalmi tárgyalás. (a) Az ének szép felolvasása. b) A szavak értelmezése. Egy gondolatkör szavai csoportosan tárgyalandó. c) Az ének szövegének megtanulása. Két soronként haladjunk az egészen, végig karba mondatva.)

5. Ha tanításunk egyórás (50 perces), akkor az ének dallamát is tanítsuk meg. (Vigyázzunk, hogy zenei egységekre oszolván tanítsuk.)

6. Elmélyítés, gyakorlati alkalmazás. (Az ének elénekeltetése. Mikor szoktuk énekelni?)

7. Zsoltárból kikeresni.

Ime hét pontban (egy héten 7 nap van, — képzetkapcsolás) foglalható össze az énektanítás menete.

Most már végül a 20 éves kisebbségi egyházi, nagyrészt falusi tanítói szolgálatom tapasztalata alapján alább közlök egy táblázatot az egyházi ének tanítási tervére vonatkozóan. Feltevéssem az, hogy lelkész és tanító, illetve és vasárnapi iskolai vezető nemcsak köszöneti viszonyban vannak, hanem keresztyéni egyetértésben élnek s a szent ügy érdekében a programot közösen hajtják végre.

Szeptember	1	15	11	Isméltések		A tanultak éneklése					
	4										
Október	1	79	70	Isméltések							
	2	3	9								
	3	48	109	279	179						
	4	248	249	178	232						
November	1	Isméltések		4	33	230	32	24			
	2			36	40	18	19	78			
	3			255	47	38	37	81			
	4			80	86	198	184	207			
December	1	258	259	94	96	215	242	169			
	2	237	274	262	99	285	264	84			
	3	241	257	Isméltések		103	216	220			
Január	2	Isméltések		Isméltések		269	280	284			
	3	265	281	260	247	251	261	263			
	4	277	268	254	240	223	226	221			
Február	1	65	11	171	170	243	233	239			
	2	200	186	183	187	236	224	228			
	3	202	203	222	208	225	278	231			
	4	217	218	143	234	245	250	282			
Március	1	253	256	275	276	270	132	133			
	2	Isméltések		267	271	219	235	238			
	3			273	287	286	266	288			
	4			77	124	114	116	115			
Április	1	110	112	283	161	A tanultak éneklése					
	2	Isméltések		244	227						
Május	1	131	142	Isméltések							
	2	252	272								
	3	Isméltések									
Junius	1	Isméltések									
	2										
Összesen :		19	19	20	20	18	18	18			

vagyis : 132 ének.

Énekeink közül a 9. + 109., 77. + 287., 3 + 48. majdnem hasonló dallamúak. Ezeket egymásutánra is osztottam be. Ezek közül a 33. + 236. hasonló egymáshoz.

Ha valaki azt a fáradságot veszi és e terv szerint halad, amikor a gyermek elvégzi az elemi osztályt, az énekeket is tudja a konfirmációi előkészület alkalmával csupán a tanult énekek névelésére szorítkozhatik s új énekszöveget is bőven taníthat.

A beosztásnál tekintettel voltam arra, hogy falun a szigorú nérvény dacára, nem járnak a gyermekek szeptember 15-étől pontosan iskolába, viszont tavasszal is már el-elmaradoznak. E beosztást minden tanító és lelkész tekintet nélkül arra, hogy hány tanuló van az iskolánál működik, használhatja.

Egytanerős iskolánál pl. rendelkezésre a lelkésznek 2 vallás

óra, egy vasárnapi iskola és a tanítónak egy ének óra. Közösen tehát a munkát elvégezhetik.

A beosztást pedig úgy követem, hogy az I.—II. osztály egy csoport, a III.—IV. osztály más csoport, az V.—VI.—VII. osztály a harmadik csoport. Egyik évben megtanítom az I.—III.—V. osztály énekcsoport énekeit, másik évben a II.—IV.—VI. oszt. éneket. Harmadik évben az alsóbb I—IV. oszt.-ban megint előlről kezdem, míg a felsőbb osztályokba a VII. oszt. anyagát tanítom. Így haladok aztán tovább a váltakozó rendszerrel s lassacskán azt veszem észre, hogy a néma, énekelni nem tudó gyülekezet helyett egy éneklő gyülekezetünk van és ha megismeri népünk a mi szép énekeinket, akkor azt nemcsak a templomban fogja énekelni, hanem otthon a családban is. Adja Isten, hogy úgy legyen!

Kovács Lajos,
ref. tanító.

A vallástanítás és a szülők.

„A vallástanítás a legmellékesebb még a legbuzgóbb hívek szemében is... Szülők panasza, hogy miért tartunk két órát egy héten, mikor hajdan egy is elég volt, már egészen megszokott.“ (H. I.)

Sokszor találkozunk ezzel a ténnyel s oka sok mindenre vezethető vissza. Hol arra, hogy a vallástanítást bizonyos hittételek gépies bemagoltatásának tartják s így feleslegesnek. Máskor arra, hogy a gyermekek iskolai túlterhelésén akarnak ez óra elmulasztásával segíteni. Máskor az egész elvesztette jelentőségét, mert délután van s melléktárgynak tűnik fel, stb. Sokszor ez a kifogás nem is a gyermekekből indul, hanem a szülőkből s a gyermek nem is osztja, bár másutt lassanként elfogadja. Az ellene való küzdelem több oldalú. Először a szülőket kell arra nevelni, hogy meglássák, hogy a hit öntudatosságához szükséges, hogy bizonyos ismeretekkel rendelkezék az ember, megmutatni nekik a hitvallás fontosságát, a vallástanításnak a gyermek egész életére való jelentőségét, a saját felelősségüket a gyermek lelki élete iránt. A másik, hogy a gyermekek számára a vallásórát nem szabad megterhelni, az legyen olyan óra, amely, a többi tárgyaktól eltérőleg, amelyek főként ismeretanyagot vannak hivatva adni, igazi lelki felüdülés legyen a gyermek számára. Bizonyos, hogy Isten Igéje, amit itt hirdetünk, nem függ az emberi tetszéstől, de azt sem szabad elfelejtünk, hogy az Ige evangélium, örömmizenet, a vallásórának az igazi lelki öröm, az Istennel való élet öröme kell, hogy az uralkodó vonása legyen, igyekezni kell hozzáférni a gyermekekhez, hogy ezen a órán közel érezzék magukat a tanítóhoz és megbeszélhesenek vele kérdéseket, amelyek őket izgatják és háborgatják. Végül fontos, hogy maga a vallástanítási anyag ne nyomja a gyermeket, ne legyen túlterhelő, elvégezhetetlen. A mi egyházkerületünk számára most készül egy új tanterv, amelyet a nem református, tehát kisebb óraszámú dolgozó iskolákban lehet majd használni. Magán a tanítás és a vallásórai nevelés munkáján és módszerén is sok fordul meg. Bizonyos, hogy az óraszám nagysága és a nagy tömeg nehezé teszi a tanítást, a tanítót fáradttá, hamar csüggedővé, a gyermeket felületessé, de igyekezni kell e nehézségeket legyőzni, egyrészt úgy, hogy az anyag olyan részeit igyekszem hosszasan kiéleznem, amelyek előtűk érdekesebbek, vagy helyesebben, amit könnyebben megértene. Jézus a népnek a mezei liliumokról beszélt és példázatokat mondott, Pál arra figyelmeztet, hogy tejnek eledelével kell az erőtlenekeket táplálni. Ez nem jelenti az ige meghamisítását, hanem olyan formában való előadását, amit a gyermekek könnyebben elérhetnek. Nem az ígét, hanem annak tanítási formáját és módját kell a gyermekekhez alkalmazni, hogy őket Isten Szentlelke alkalmazhassa az Igéhez. A nevelés munkájában is tehetünk valamit a vallástanítás könnyítésére. Igyekezni kell a szülőkkel is fenntartani a kapcsolatot, a gyermekeket meglátogatni, otthonukban is megismerni, ilyenkor alkalom van arra is, hogy a szülők balvéleményét eloszlassuk a vallástanítás felől. Persze, ezek nem csálhatatlan módszerek, csak utalások, amelyek emberi munkák arra, hogy Isten Lelkének munkáját a magunk részéről dolgozni engedjük.

A prédikáció-vázlatok és használatuk.

„Különös örömmel vesszük, hogy ezt a segítséget nyerjük a lapban, ami ige hirdetésünk számára igazán fontos... Az olyan vázlatokat várjuk, amelyek a... számban jelentek meg.“ (G. E. és Sz. I.)

A kész prédikációk közlését azért csak a legkritikább esetben vállaljuk, mert az a meggyőződésünk, hogy minden prédikáció Isten Igéjének egy gyűlekezethez, annak sajátos helyzetéhez szóló üzenetét kell, hogy tartalmazza s

Így tulajdonképpen csak ahhoz a gyülekezethez szól, amelyhez írva volt. Bizonyos, hogy a kész prédikációból is lehet sokat tanulni, az Ige magyarázatát, azt a módot, ahogyan azt a prédikátor feldolgozza, gondolatokat stb., de ennek csak akkor van értelme, ha a kész prédikációt az ember nem úgy elmondja, ahogyan van, nem is elmond belőle egy részt, vagy amire emlékszik, nem is csak szövegét írja át, hanem megvizsgálja az egészet elejétől végig, vagyis legalább annyi időt fordít rá, amennyit egy saját beszéd megírására fordítana. A vázlatoknak ezzel szemben az az előnye, hogy csak a gondolatmenetet adja, tehát magát a feldolgozást magának az ígéhirdetőnek kell végéne, neki kell megnézni, hogy ez az ige éppen az én gyülekezetemnek mit mond, éppen itt és éppen most általam hogyan akar szólni. A jó vázlat tehát nem mindig az, amelyik kész diszpozíciót tartalmaz, mert a felosztás maga még csak a logikai váza a prédikációnak, a logikusan áttekinthető vázlat is lehet üres, vértelen, semmitmondó. A jó vázlat tulajdonképpen az, amely a textus magyarázatát adja s attól kiméli meg, vagyis azt a munkát végzi el helyettem, ami mindenütt és mindenki számára ugyanaz: a textus tartalmának tisztázását és reám hagyja azt, hogyan dolgozom fel a gyülekezet számára s ebben nem állít kész helyzet elé, nem akar befolyásolni. Minél gazdagabban adja a textus tartalmát a vázlat, annál használhatóbb, mert tulajdonképpen nem feladata a prédikáció irányát megszabni, csak előtárni, mi van a textusban. Ilyen értelemben a leghasználhatóbbak a textusmagyarázatok, amelyek az exegézis munkáját végzik el s a prédikátorra hagyják, hogy ezt az anyagot úgy használja, ahogyan tudja. Rossz vázlat az, amely egy irányban úgy meghatározza a beszédet, hogy nem lehet más útra vinni. Lehet olyan vázlat is, amely az anyag megadása mellett bizonyos irányt is mutat, de anélkül, hogy azt ráerőszakolná és kizárólagosnak mutatná az olvasó előtt. Itt azonban tekintetbe kell venni, hogy a vázlatban adott felosztás csak egyik lehetséges út a sok közül s a megfelelőt, aszerint, amint a textusnak valamelyik oldalát akarja kiemelni, a prédikátornak kell választania. A mi vázlatunk így szoktak készülni s ezért mindig csak egy értelemben vázlatok, t. i. egy elképzelt prédikáció vázlatai, de nem sok lehetőséget adnak többféle beosztás elkészítésére.

Ma sokan vallják azt, hogy a prédikáció tulajdonképpen bibliamagyarázat, vagy úgy is szokták mondani, hogy bibliafordítás, ami főképpen a retorikailag kicifrázott, emberi gondolatmenetnek az Ige erőszakolt módon készült beszédekkel szemben igen helyes figyelmeztetés. Ez azonban nem jelenti, hogy a prédikáció rendszertelen, zavaros, sokat markoló és keveset fogó, a logikus elrendezés szabályait megvető beszéd kell, hogy legyen, mert ez nemcsak a prédikációra, de minden emberi beszédre nézve kötelező parancsokat hágná át. Az igazi prédikáció valóban bibliamagyarázat, ha nem is tudja a textust kimeríteni, de textusszerű és igeszerű akar lenni. Az igazi vázlat tehát az lenne, amely a textus értelmét és az ige tartalmát kifejtve, megadná azokat az utalásokat, hogy ezt hol és hogyan lehet felhasználni s egyúttal több olyan beosztást is adna, amelyekkel az előadott anyagot, vagy tartalmat egyik, vagy másik oldalon lehet csoportosítani és feldolgozni. A jó vázlat készítése nem könnyebb, mint a prédikációé, mert ugyanazt a munkát, de még több oldalra meg kell csinálni, legfeljebb annyiban vesz kevesebb időt igénybe, hogy nem fogalmazza meg és nem írja le. Helyes lenne, ha minden prédikátor saját magának is igyekeznék ilyen értelemben vett vázlatokat készíteni, akkor meglátná, hogy ugyanaz az ige hogyan szól a gyermekek, ifjúság, felnőttek gyülekezetéhez. Ez mutatná meg azt is, hogyan kell a vázlatot úgy használni, hogy abból sem szolgálai ragaszkodás, sem felületes átírás ne legyen. Éppen az elmondottak miatt lenne nehéz imádságokat, vagy erre irányuló gondolatokat is közölni a vázlatok mellett, mert az imádságot már igazán az határozza meg, hogy a prédikáció merre felé fordul.

I. L.

Evangelisches Missions-Magazin. 1938 február.

„Királyok és fontoskodók Afrikáról“ c. hosszabb tanulmányában *D. Gutmann B.* foglalkozik Nyabongo K. Akiki „Africa answers back“ (Afrika felel) c. könyvével kapcsolatban az afrikai lelkiület s annak megismerése kérdésével. Akiki afrikai „fejedelem“, ezidőszerint az oxfordi egyetemen tanul s könyvében mintegy egész Afrika nevében beszél. Könyve négy részre oszlik, az első a mai Ugandát festi, a továbbiak ebbe a környezetbe beállítva tárgyalják egy soknejű ember keresztyén hatás alatt nevelkedett fiának üsszeültöközését a misszionárius-igénnyel. A főtéma a soknejűség, mint az eugenézis igazolása és betöltése az európai civilizációval párosult misszió-társadalmi törekvésekkel szemben. Hogyan avatkozhatik bele — kérdi Akiki — egy misszionárius az afrikai családi helyzetébe, megtagadván a soknejűnek gyermekei megkezesztelését, mikor annakidején (állítja bizonytalanul) maga Livingstone is többnejű életet élt Afrika belsejében? Az afrikaiak, véleménye szerint, a helyes utat járják, amikor feleségeik közt szigoruan rostálnak és csak azt engedik gyermekeket szülni, amelyik erős, egészséges. Ez a méltóság csak a legmagasabb rendű asszonytípust illeti meg. Ám a számokban is kifejezett e korlátozási terv (400 feleség után 3, 800 után 5 gyermek) afrikánizált amerikai felfogás. Se családi élet, se szociális vonatkozás tekintetében nincs kárához mérhető haszna. Mítsem bizonyít Hubert misszionárius és Mujungu párbeszéde Salamon 1000 feleségéről. Annál nagyobb figyelmet érdemelnek a többi párbeszéd, melyekben a szerző az afrikai gondolkozás és élet értékeinek megbecsülését sürgeti. De a zárórész, melyben hőse Afrikát „afrikai“ módra akarja reformálni, ismét elárulja a burkolt amerikanizmusba vesző utat.

„A délindiai egyházak egyesülésének theologiai problémáit“ *Dr. Melzer Frizo* palghati misszionárius veszi vizsgálat alá. (A cikkirő egyik legmélyebb vizsgálója a missziótheologiai kérdéseknek, mostanság megjelent könyve: „Das Wesen der Mission“ méltán keltett feltűnést). Idézi Streckeisennak a lap 1936 okt. számában közölt véleményét, mely szerint a délindiai egyházak egyesülésének alapjához hiányzik a tiszta evangéliumi szellemi hitvallás és theol. megalapozás; közli Barthnak „Az egyház és az egyházak“ című, általunk ismert tanulmánya négy elhatározó megállapítását s ezek alapján veszi vizsgálat alá az „Egyesülésre ajánlott terv“-et (Proposed Scheme of Union), amit Combination, Heritage és Opinion címek alatt tárgyal. A combination azt az elvet jelentené, hogy az egyházak egyesülése ne úgy történjék, hogy egyik elnyelje a másiknak a sajátosságát, hanem, hogy minden érték kombináltan szolgálja az egészet. De vajjon, kérdi Melzer, ez-e az igazi, vagy-vagy? Nincs-e ott egy harmadik lehetőség is, hogy t. i. mindenik prot. felekezet újólag az Ige mértéke alá álljon? A heritage (örökség) annak kihangsúlyozása, hogy mivel minden egyházalakulatot Isten vezetett, mindenkinek öröksége megbecsülendő, érvényesítendő. Ebben azonban az van elfelejtve, hogy „e világ fejedelme“ is hatott és közreműködött az örökségek kialakulásában, egyik felekezet se igényelheti a magáénak ilyen teljes igenlését. Még ezeknél is veszedelmesebb a hitvallásnak az az általános megfogalmazása, melyből teljesen hiányzik pl. a római k. egyház felé való elhatárolás. Az opinion (vélemény) elve arra vonatkozik, hogy a Bibliát véve alapul, minden más kérdésben a véleményeknek szabadság biztosított. Helyesen mutat rá Melzer, hogy ez az „alap“ megtalálható akár a római kat. egyházban, akár bármelyik szektánál. Igazi egység tehát bibliai-theologiai megalapozás nélkül nem lehetséges.

H. J.